

Militära Fantasier

Njutande och fantasi
i militär fitness

Författare: Linus Bohman
Handledare: Eva Kärfve
Kandidatuppsats, 15 hp
SOCK04
HT16

Abstract

Författare: Linus Bohman
Titel: Militära fantasier
Kandidatuppsats: SOCK04, 15 hp
Handledare: Eva Kärfve
Sociologiska institutionen, höstterminen 2016

Uppsatsen avhandlar ett samtida växande fenomen som samlar miljoner deltagare världen över, militär fitness. I arbetet har jag undersökt militära fitnessarrangemang med syfte att förstå hur de organiserar deltagare och åskådares *njutningar* och hur dessa struktureras av den militära närvaron. Utifrån mitt material och den lacanska teorin formulerar jag en förståelse av militarism som ett särskilt sätt att njuta av militären. Detta njutande, djupare än argument, visar jag drar det civila närmre det militära genom arrangemang som militär fitness.

Nyckelord: njutning, militär fitness, fantasi, Žižek, militarism

Antal ord: 9134

Innehållsförteckning

Inledning	1
Bakgrund	1
Syfte	2
Metod och material	3
Observationerna	3
Metoddiskussion	4
Tidigare forskning.....	6
Den retoriska kroppen.....	6
Militarism.....	6
World fitness.....	7
Teoretiska utgångspunkter.....	9
Njutning	9
Disposition.....	10
Analys	11
Scen I. Före loppet	11
Åskådarens blick.....	13
Scen II. Loppet startar.....	15
Njutning och mernjutning	16
Smärta och kräk	17
Impotens.....	19
Militära jaktmarker	21
Militär fitness libidinala ekonomi.....	22
Slutsatser	26

Tack Eva & Jessica

Inledning

Ett flertal undersökningar visar att de senaste åren har burit med sig ett stort uppsving för intresset för *hälsa* på en mängd områden (Ennart, 2015; En svensk klassiker/Novus, 2016 etc.). I folklig mun heter det att vi ser en *hälsotrend*, och Sverige, som den europeiska nation med störst procent gymanslutna, tycks rida på toppen av vågen (Eurobarometer, 2014. s. 39). Gymmedlemskapen i landet ökar i sådan takt att industrin säger sig räkna med större och större vinster för varje år och maratonlopp fulltecknas på rekordtid (TT, 2013).

På den expanderande hälsomarknaden ger sig nya aktörer till känna hela tiden och en bundsförvant har funnits i militären. Från dess kaserner och förvar läcker pedagogiker och teknologier ut till helt nya målgrupper – *boot camps* och *obstacle course races* är båda modeller med militära förtecken som vidgar sina horisonter för varje år. Men även utanför dessa från armén framavlade formerna tar sig den militära lockelsen uttryck i mer eller mindre subtila anspelningar och gester. I en självrannsakande krönika i den amerikanska tidningen *Salon* frågar sig CrossFit-fantasten Eric Lemay vilket ethos CrossFit förkroppsligar om inte *soldatens* (Lemay, 2013). Det militära värderas allt högre på hälsans överfulla marknad – det expanderar fantasier, frälser deltagarna och gör stöveltrampen till ömhetsbevis.

Bakgrund

Till detta arbete har jag valt att studera tre fenomen som kan infångas med begreppet *militär fitness* – det är *boot camp*, *crossfit* och *obstacle course race*. De är tre separata fenomen, men de utmärker sig på de sätt de relaterar militära pedagogiker och metaforer till träning, hälsa och fitness. De skiljer sig också från andra civil-militära institutioner såsom paramilitära förbund och verksamheter likt Hemvärnets ungdomsverksamhet, då de verkar som aktörer på *marknaden* snarare än att baseras på ideellt engagemang eller statlig koordination. De aktörer jag avser att studera lyder varken under militärens organisationer eller organiseras för målet att inlemmas i dessa. Men detta utesluter för den delen inte att de står i nära förbund med den militära verksamheten.

Boot camp är en träningsform inspirerad av militärens träningsmetoder. Under intensiva träningspass leds deltagarna av instruktörer med militär bakgrund eller utbildade i militär pedagogik (Army Fitness, 2015; Military Fitness, 2016, etc.). Träningsformen crossfit

började med att den f. d. gymnastikern Greg Glassman öppnade ett gym i sitt garage för Santa Cruz poliser, och därifrån har verksamheten växt till att 2014 samla över 10 miljoner aktiva i olika franchiseföretag (Aktiv Träning, 2014). Den tredje utposten, obstacle course race eller OCR som det förkortas, skiljer sig genom att inte primärt vara en träningsform, utan beskrivs ofta som “militärinspirerade” hinderbane-evenemang som kombinerar löpning med hinder (Tough Viking, 2015; Nordic Race, 2015 etc.). Bara i USA har fenomenet samlat fyra miljoner deltagare under år 2015 och i Sverige samma år förväntades antalet deltagare uppgå till 100 000 personer (Carlsson, 2015).

Gemensamt för dessa tre är att de bygger på vad som kallas multifunktionell träning, och därför överlappar de inte sällan varandra. Företaget Army Fitness anger att förutom militären hämtas inspiration för deras boot camps från bl. a. crossfit (Army Fitness, 2016); dess konkurrent, Military Fitness, erbjuder sina kunder förutom boot camp, både crossfit-pass och sex olika obstacle course races (Military Fitness, 2016). De tre har också stora likheter i det avseende att de rönt stort deltagarintresse och utvecklas parallellt med en stor tillväxtperiod under 2010-talet (Running USA, 2014; Aktiv Träning, 2014, etc.). Denna period infaller tillika med Kriget mot Terrorismens varaktighet.

Militär fitness växer, som tidigare påpekats, inte ut som en förgrening på den militära apparaten utan dyker upp i kölvattnet av Kriget mot terrorismen. Den traditionella militaristiska analysen har, som jag utförligare redogör för i kapitlet “Tidigare forskning”, mött en mängd kritik för dess tendens att försöka avslöja hur militära motiv strukturerar civila arrangemang. När sådana motiv inte har kunnat påvisas har därför militarism som undersökande begrepp avfärdats av forskare, för att förstå nya civil-militära arrangemang.

Syfte

Syftet med detta arbete är att öka förståelsen för hur militära modeller formar samtida träningsarrangemang. För att ta reda på detta avser jag att studera hur deltagare och åskådare organiseras i militära fitness-arrangemang och hur de bjuds in till att uppleva militären genom dem. Jag har därför arbetat utefter tre frågeställningar:

- Hur är de militära fitness-arrangemangen konkret utformade för att styra åskådare och publiks intryck och upplevelser?
- Vilken roll intar deltagaren och åskådaren i arrangemanget?
- Vari består det militäras dunklas lockelser?
- Kan vi förstå evenemangen som militarism?

Metod och material

Till första steg i detta arbete var jag tvungen att reda ut en minnesnotering efter en konversation med en vän. Vännen i fråga var nyligen invigd i en värld av träning och hälsa när han berättade att en bekant besökt gymmet *civilklädd* och menade att personen varit klädd i sina vanliga kläder. Det var ett särskilt egendomligt ord att använda i sammanhanget. Det civila betecknar en sfär icke knuten till den repressiva statsapparaten, motsatsen till civilklädd således uniformerad och därtill med Maktens emblem. Men just det särskilda ordet ”civil” hade fastnat där på ett område långt från dess hemvist, det hade *resonans*. För att studera denna resonans började jag leta efter närliggande beteckningar på samma fält, små marginella men avslöjande ledtrådar – produktnamn, ord, övningar, ursprung. etc. – sedan direkta interventioner och öppen dialog mellan träning och militär vilket ledde till ett brett insamlat material i form av nyhetsartiklar, pressmeddelanden, eventbeskrivningar etc. Efterhand materialiserades ett fenomen ytterst i de tre träningsarrangemang som jag här ringar in med en termen *militär fitness*. Jag beslöt mig därför för att observera ett boot camp och ett obstacle course race. Den senare observationen av de två kommer att utgöra stommen i mitt arbete, ur denna kommer jag att hämta teman som jag bygger på med mitt övriga material. Nedan kommer jag kort att redogöra för upplägget på de arrangemang jag studerat för att därefter övergå i en diskussion om mitt metodval.

Observationerna

Den boot camp-session som jag observerade bestod av en grupp på 19 personer samt en instruktör som tränade utomhus på ett grönområde under ungefär två timmar. För deras integritets skull har jag bytt namn på deltagare såväl som företaget som organiserar detta boot camp. Arrangören har jag här valt att kalla *Soldier Boot Camp*. Jag närvarade vid arrangemanget huvudsakligen som passiv observatör trots att jag till viss del tilltalade och tilltalades av deltagare och instruktör. Boot Camp-passen organiserades utefter olika principer – fyspass, lyftpass etc. – och det särskilda pass jag observerade visade sig huvudsakligen fokusera på att få deltagarna att springa. Under de moment då gruppen förflyttade sig längre sträckor var jag därför, för att hinna med, tvungen att springa med gruppen såsom en deltagare.

Denna observation ägde rum i ett initialt skede av mitt arbete och organiserades inte utefter något särskilt observationsschema, snarare utfördes den som en pilotobservation, ett

försök att faktiskt komma i kontakt med vad som verkligen hände under passen bortom företagets beskrivningar och reklam.

Den viktigaste beståndsdel i detta arbete är min andra observation av OCR-evenemanget *Tough Viking* på Kungliga Djurgården i Stockholm. Målet med observationen var att studera arrangemangets utformning. Hur interaktionen mellan deltagare och publik regleras och hur olika fantasier mobiliseras för att producera en *folkfest* för deltagare såväl som anhöriga. Evenemanget valde jag ut eftersom det är ett av de största, om inte det största, OCR-evenemanget i Norden. Därtill är det sponsrat av och utformat i direkt samarbete med Försvarsmakten. Flera tusen deltagare, publik och funktionärer samlades utanför Sjöhistoriska muséet för att på något sätt delta då tusentals atleter skulle springa ett 15 km långt hinderbanelopp. Under loppet, som till stora delar bestod av långa joggingdistanser, skulle deltagarna mötas av en mängd hinder av olika karaktär. Loppets karaktär sammanfattades tidigare kärnfullt på arrangörens hemsida: ”eld, is, vatten, el, taggtråd, lera, vass, armgång och amerikanska fotbollslag ... står i din väg” (Tough Viking, 2015a).

Jag var på plats en timme före start och observerade evenemanget i fem timmar. När evenemanget väl hade startat var formen repetitiv: var tionde minut släpptes ett fyrtiotal deltagare ut på banan, nya ställde upp och gavs samma uppvärmning, samma peptalk före start (ned till minsta ord) etc. När jag väl hade försäkrat mig om att vad som komma skulle var en återupprepning av tidigare förlopp och stämningen mattades av, kände jag mig säker på att avsluta observationen.

Metoddiskussion

Som många metodologiska råd lyder kan observationsstudier fruktbart kombineras med intervjuer. Så menar exempelvis företagsekonomerna Mats Alvesson och Dan Kärreman i *Kreativ Metod* (2012) att intervjumetoden, med dess privilegierade tillgång till individuella innebörder och avsikter, med fördel kan komplettera observationer som syftar till att infånga sociala beteendemönster (s. 135). I studien *Fitness Culture: Gyms and the Commercialisation of Discipline and Fun* (2010) utvecklar sociologen Roberta Sassatelli en kritik gentemot text- och diskursanalytiska arbeten som hon menar framställer individer som passiva mottagare av signaler utifrån (s. 27-28). Stimuli och signaler, menar hon, måste avkodas och tolkas av subjekten i deras livsvärldar. För att studera gymkulturen som en *levd kultur*, anlägger hon därför en metod av etnografiska observationer samt djupgående intervjuer med stor hänsyn till subjektens aktiva meningsskapande och förhandlande. Sassatellis kritik, misstänker jag, kan mycket väl utsträckas till att omfatta även den form av studie jag här syftar till att bedriva. Jag

hade mycket väl kunnat komplettera mitt arbete med djupintervjuer av deltagare och publik för att nå en sådan dimension, men p. g. a. arbetets tillåtna omfattning valde jag att utesluta denna metod helt. Å andra sidan är det inte vad deltagare och publik direkt tycker, säger eller tror om sitt deltagande som i första hand intresserar mig i detta arbete. Jag avser att studera själva de arrangemang *i sig* som deltagare och publik är verksamma i – vad de *gör* däri och hur deras göranden redan är strukturerade för att producera särskilda *effekter*.

Tidigare forskning

Den retoriska kroppen

Militär fitness har inte ägnats någon större uppmärksamhet inom sociologin. Det första sociologiska arbetet på området tycks vara Cory Hillman och Matthew D. Lambs *Whiners go home: Tough Mudder, Conspicuous Consumption and the rhetorical proof of "fitness"* (2015) i vilket OCR-evenemanget *Tough Mudder* undersöks utifrån dess retoriska kapaciteter. Författarna avser att förstå det nya arrangemangets djupa resonans i gruppen 'white-collar urban professionals' och söker svaret bl. a. i evenemangets förmåga att replikera den disciplinära logik som deltagarna underkastas i sitt yrkesliv. I hindren återspeglas arbetsförhållandenas krav på flexibilitet, den hårda konkurrensen och slutligen en risktagande individ utan fruktan eller klagan har segrat på ren viljestyrka (Ibid. s. 87). Arrangemanget betraktar de som en nyliberal socialiseringsprocess – en hyllningsritual i vilken dominerande kulturella värden befästs och dess disciplinära logik hedras (Ibid. s. 91). Deltagandet i evenemanget blir en möjlighet för deltagarna att demonstrera sin *fitness*, i betydelsen att vara tränad till fysisk toppform. Men också att demonstrera ordets andra innebörd, som att vara avpassad och ändamålsenlig gentemot denna nyliberala logik.

Militarism

I enskilda blogginslag eller artiklar, som den tidigare nämnda krönikan av Eric Lemay, har framförallt Crossfit ägnats några enstaka spekulationer om träningsformens förhållande till *militarism*. Lemay menar att efter (vid tid för artikelns publicering) 12 år av amerikanskt ledarskap i Kriget mot Terrorismen har krigets verklighet trängt sig allt djupare ner i den amerikanska kulturen (Lemay, 2013).

Den första däremot att i akademisk kontext utreda förhållandet militär fitness/militarism tycks däremot vara den brittiska sociologen Kevin McSorley i artikeln *Doing Military Fitness: physical culture, civilian leisure and militarism* (2016). Författaren har till sitt arbete gjort deltagande observationer av boot camps och låter dessa bli till utgångspunkt för en bredare diskussion om militarism. I arbetet väljer McSorley att undersöka boot camps *köttsliga dimensioner* och bjuder in oss till att förstå militarism "as something that

is *felt*, as much as, if not at times more than, something that is explicitly *thought* about” (Ibid. s. 3). McSorleys ambitioner med arbetet är i allt väsentligt tydliga, men i sitt slutgiltiga svar på hur fenomenet förhåller sig till militarism ges inga entydiga eller direkta svar. När han välger sig på att diskutera frågan, menar han att vad som vanligtvis uppfattas som militarism är svårt att påvisa (Ibid. s. 11). Sådana förståelser, skriver han, förutsätter inte sällan en oproblematiserad uppsplätning i militärt och civilt och en kontaminering från den förra till den senare. Militär fitness, fortsätter han, är inte produkten av civilsamhällets omdaning under militära imperativ eller det ideologiska bålverket av statens krigsförberedelser. Men opererar snarare

“in and through the heterogeneous entanglement and resonance of multiple military grammars, commercial logics, and contemporary desires and body projects, even as they all swirl around the paradigmatic ex-soldier’s body”

(Ibid. s. 11).

McSorley's kritik av den traditionella militarism-kritiken är berättigad. För vem trodde att militarism i det redan utropade “slutet av historien” skulle ta till Marinettis storartade ordalag? Nej, i en tid då den västliga civilisationens befolkning alltmer tycks värja sig mot fasta identiteter och de “Stora berättelserna” om Nationen, Friheten eller Demokratin – är det inte osannolikt att den ersätts av den lilla cyniska, den om individen och hennes livsprojekt.

World fitness

Militarism tycks inte vara ett vidare populärt sätt att förklara nyuppkomna fenomen annat än lekmannamässigt. I artikeln *World Fitness* (2015) förkastar Beatrice Jauregui begreppets användbarhet till förmån för hennes eget begrepp *world-fitness*, med vilket hon syftar att infånga en logik under vilken de civila och militära livsvärldarna avpassas emellan för att optimera en *helhet* (Ibid. s. 451).

I skuggan av Kriget mot terrorismen stod militär- såväl som statsmakt inför den svåra uppgiften att mobilisera befolkningen brett inför “the long war” och samtidigt minimera kostnaderna för deltagandet genom att upprätta ett starkt civilsamhälle för militärer att återvända till efter sin tjänstgöring (Ibid. s. 465-466). För att möta detta behov har den amerikanska armén därför utrustats med en rad nya funktioner: militärtjänsten är numera frivillig och marknadsförs som en global karriärmöjlighet, militära community-centers som

ska generera interaktioner civilt och militärt emellan sätts upp i shoppinggallerior och olika samarbeten med utbildnings- och idrottsorganisationer ingås etc. (Ibid. s. 460-461). Militärens deltagande ökar i civilsamhället överlag. Det handlar enligt henne inte så mycket om att rekrytera soldater som att helt enkelt uppställa soldat och armé som ideal för samhället i stort.

Through the communityoriented programming of institutions ... the US Army aims to demonstrate that it creates good citizens as moral subjects, not only by putting them through the soldiermaking machine but also by entreating them to share their strength through direct and routinized interactions with the community. This message gives the army a space to claim that it is not only a protective public service but also a constructive resource for society, and not just for American society but, inter alia, for humanity at large.

(Jauregui, 2015. s. 466)

Och här består Jaureguis förkastande av begreppet militarism. Civilsamhället, menar hon, är inte passiva mottagare i denna process, de är aktiva medskapare (Ibid. s. 452). Om den klassiska förståelsen hade varnat för civilsamhällets militarisering, skulle man förenklat kunna säga att Jauregui (fullt medveten om de problematiska antaganden det innebär) tolkar utvecklingen som militärens *humanisering*. Man anordnar tävlingar för utsatta ungdomar, bedriver kampanjer riktade till sociala minoriteter, samlar in pengar till välgörenhet etc.

Teoretiska utgångspunkter

De arrangemang jag avser att täcka in med begreppet militär fitness beskrivs ibland som folkfester, beroendeframkallande likt droger eller rentav som “livets förvandling” (Öman, 2013; Landelius, 2016 etc.). De tycks bistå med något utöver det vanliga, ett oförklarligt någonting, ett intensivt *njutande*. I detta arbete kommer jag att använda mig av den teoretiska tradition som utgår från psykoanalytikern Jacques Lacan, och då främst sociologen Slavoj Žižeks vidareutveckling av hans teorier, för att förstå det njutande som militär fitness producerar hos deltagare och publik.

Njutning

Njutning eller *jouissance*, som det heter i teorin, är ett centralt begrepp i den psykoanalytiska tradition som utgår från Jacques Lacan. I motsats till vår vardagliga förståelse förstås njutande här inte som en oproblematiserad trivialitet. Njutande anger istället en hisnande intensitet som aldrig kan infångas, endast erfaras, eftersom det befinner sig bortom våra språkliga förmågor i det *realas* sfär (Böhm & Batta, 2016. s. 148). Det *reala* i lacansk teori avser verkligheten bortom de diskurser som den framträder för oss som förståelig genom. Det är den oformliga rest som “blir över när språket har benämnt världen” (Svärd, 2011. s. 264-265). Som sådant är njutande varken självklart eller omedelbart angenämt, utan snarare ett potentiellt traumatiskt överskott som måste manipuleras av *fantasin* för att upplevas såsom behag (Žižek, 2008. s. 82-83). Denna förståelse av förbindelserna mellan njutande och fantasi, poängterar Žižek, kastar om den vulgära uppfattningen om psykoanalysen: den psykoanalytiska frågan är inte hur våra vardagliga trivialiteter undermedvetet refererar till sexuell njutning, men snarare *vad vi fantiserar om för att njuta?* (Žižek, 2016. s. 68).

Alla sociala ordningar och gemenskaper, menar Žižek, underbyggs av en libidinal ekonomi som reglerar medlemmarnas tillgång till *jouissance* (Žižek, 1996. s. 91-96). Identifikationen i en gemenskap, menar Žižek, är ytterst en identifikation med gruppens särskilda njutande. I arbetet med mitt material kommer jag därför att studera just den särskilda njutning som utmärker militär fitness och hur och vilka olika fantasier som organiseras för att möjliggöra den.

Disposition

Min analysdel är indelad i tre kapitel. I det första kapitlet avser jag att ge läsaren en grundläggande förståelse för hur Tough Viking evenemanget konkret är uppbyggt för att styra åskådarens insyn i hinderbaneloppet och därmed hennes intryck och upplevelser av det. Därför inleds kapitlet med vad jag valt att kalla en *scen*, en grundlig redogörelse för en del av min observation, som i första kapitlet förklarar hur jag anländer till platsen för observation.

Det andra kapitlet inleds med en scen från evenemangets inledning och de första deltagarna släpps ut i hinderbaneloppet. Ur denna scen söker jag härleda de moment i evenemanget som utgör dess erogena zoner. Med utgångspunkt i den lacanska teorin om förhållandet mellan njutning och fantasier undersöker jag hur njutandet konkret organiseras genom att deltagaren iscensätter vissa fantasmatiska scener inför publiken. Kapitlet diskuterar avslutande var benägenheten till de styrkedemonstrationer som Tough Viking och andra militära fitness arrangemang utgörs av, emanerar från.

Det tredje kapitlet behandlar hur militären direkt närvarar vid militära fitnessarrangemang. Här gör jag observationen att Försvarsmakten närvarar på Tough Viking i jakt på blivande rekryter och förklarar med hjälp av den lacanska teorin hur militär fitness utgör en särskilt lämpad plattform för sådan jakt.

Analys

Scen I. Före loppet

Tekniska problem och dålig kännedom om Stockholm vilseleder mig på väg till Tough Viking. Först när jag får syn på en skäggprydd man iklädd de syntetplagg som används i Tough Vikings marknadsföring vet jag att jag är i rätt område. Jag frågar honom om han är på väg till evenemanget och, som jag gissat, är han det. Vi slår följe, och jag får chans att ställa lite frågor. Jag berättar att jag, som min klädsel avslöjar, inte är där för att delta utan för att observera evenemanget och frågar om det är första gången han springer. Det är det inte, han har sprungit loppet på Stockholm Stadion

“Jag deltar med jobbet. Försvarmakten alltså”, förklarar han.

Han berättar att de har varit med och utformat ett hinder i form av en kustjägarbåt till hinderbanan. På frågan om hur samarbetet kommer sig förklarar han att när evenemang som Tough Viking började, var det Försvarmakten som stod som inspiration.

“Man kollade på vår träning, vad vi gjorde där och sådant, och då erbjöd vi oss helt enkelt att hjälpa till”.

På varje evenemang, fortsätter han, avsätts därför 160 platser med halverat pris åt Försvarmaktens anställda. De har sitt eget tält att byta om och uppehålla sig i före och efter loppet och dessutom får alla Försvarmaktens deltagare en grå kamouflagetröja med institutionens logotyp att tävla i. De ska helt enkelt “synas och visa upp sig”.

“Alla andra uppdrag utom sådana”, tillägger han, “drar man ned på”.

Vi kommer fram till en stor äng och ges utsikt över större delen av tävlingsområdet. På den kulliga gräsängen har vita avspärningsband markerat ut banan och längre bort skymtar vi huvudområdet med start- och slutområde. Banområdet är stort. Det är långa avstånd mellan de hinder jag ser, så att jag frågar min följeslagare var publiken står.

“De brukar stå lite här och var. Främst där någon kan skada sig.”, svarar han, “Innan målet där man springer genom 10 000 volt ström, det brukar publiken tycka är häftigt”.

Också början där ett amerikanskt fotbollslag hindrar deltagarnas framfart är en publiksuccé.

“Alla väntar ju på att de ska få in en riktig fullträff på någon”, menar han.

Slutligen når vi evenemangets huvudområde. Väl på plats möts vi av dånet från en amerikansk FM-rocklåt. Jag och min vägvisare tar farväl av varandra.

Tough Vikings huvudområde inhägnas om sina sidor av museibygnaden, vattnet i djurgårdsbrunnsviken, samt en del av banan och stora sponsor-/arrangörstält. Merparten av banan ligger utanför detta område, endast start- och mållinje samt två hinder befinner sig i denna del. På området går folk runt mellan de olika sponsortälten eller passar på att sitta i gräset och äta lite innan start. I ett tält registrerar sig deltagarna och får information om starttider etc. I närliggande tält säljs officiell Tough Viking merchandise: tröjor, jackor, vattenflaskor och klockor etc. Den främsta sponsorn, Reebok, har en mobil butik på området med dess slogan "Be more human" tryckt över hela sidan. Det största sponsor-tältet på området har däremot Försvarmakten. Tre stora beachflags med deras logotyp fladdrar utanför. Där inne och framför tältet svärmar gråkamouflerade deltagare och vanliga deltagare, men också heluniformerad personal iklädd gröna uniformer och röda baskrar. 2-3 grönuniformer står framför tältet riktade mot folkmassorna som rör sig över området. Jag vågar inte riktigt gå in i tältet. Tanken på att gå runt därinne i kavajbyxor och anteckningsblock känns obekvämt. Stämningen tycks intern. Jag kikar in i tältet, längst in byter några om, närmre den öppna väggen sitter gråklädda och samtalar i en soffa. På andra sidan står tre grönuniformerade och delar ut vattentäta väskor med försvarmaktens logotyp. Bakom dem hänger en stor närbild på ett stridsmålat ansikte under en grön hjälm. På gaveln hänger ett reklamtryck riktat mot området utanför – "Vi är Försvarmakten. Var är du?".

Jag vandrar runt området som är uppbyggt runt den inhägnade mållinjen. Innan mållinjen, som är belägen i mitten av området, kommer deltagarna springa genom loppets sista hinder – den mytomspunna *10 000 volts*. Efter att ha blivit besprutade med vatten ska deltagarna springa genom en avgränsad yta med hundratals nedhängande kablar som oundvikligen utsätter deltagarna för ett flertal stötar. Men det är knappt någon ampere i strömmen, berättar en funktionär för mig senare.

"Det ger en liten stöt bara. Vissa tycker inte att det känns något, andra tycker att det är jätteobehagligt."

Bredvid detta hinder står ett enklare alternativ till 10 000 volts, en fyrkantig ställning som deltagarna ska klättra över. Strax bredvid målområdet ligger startområdet. Strax efter startlinjen i början av loppet står en stor amerikansk lastbil med flammor på huven i mitten av banan. Bakom start- och finalområde ligger Försvarmaktens hinder. Det består av ett kamouflagenät att krypa under för att därefter ta sig ner i viken och vattenväg ta sig upp och över en kustjägargåt. Tre grönuniformerade står framför hindret.

På en stor bildsskärm bredvid startfältet rullar huvudsponsorernas reklamer, huvudsakligen Reeboks Tough Viking reklamer för sina produkter. Här uppvisas leende

deltagare som betvingar olika hinder: de hoppar över containrar, springer genom eldar och dyker ner i gyttja iklädda en extremt lämpad Reebok sko. Den deltagande delen av besökarna är huvudsakligen vita medelklassmän i åldern 25-40. De liknar inte tyngdlyftarkillar men en annan form av tränande män. De är unga, smidiga, "fit", iklädda dyra träningskläder från de märken som översvämmar träningsmarknaden: Reebok, Adidas, Gymgrossisten, Nike och Under Armour. Kvinnorna som deltar tycks vara från samma samhällskategori men med en något yngre genomsnittsålder. Merparten av åskådare tycks bestå av anhöriga till deltagarna: partners och barn, föräldrar och vänner.

Åskådarens blick

Ur min ovan återgivna berättelse vill jag inledningsvis framhäva att Tough Viking, långt utöver att endast vara ett hinderbanelopp, också är konstruerat för den *icke-deltagande* skaran av besökarna, för tävlandes anhöriga och allmänna beskådare. Tough Viking är konstruerat som en *folkfest* i ordets precisa innebörd med musik som dånar över det människofylla huvudområdet. Utöver mat- och shoppingmöjligheter erbjuder området även aktiviteter för de minsta med hinderbaneloppet *Tough Viking Kids* bakom huvudområdet. I egenskap av åskådare inbjuds vi också att delta i arrangemanget och spela *rollen av åskådare* vilket blev uppenbart under ett tillfälle då jag självklart bröt mot den.

Efter att ett antal startgrupper släppts ut på banan begav jag mig ut på ängen i hopp om att få se vad som faktiskt hände på hinderbaneloppet. Banan bestod där, som tidigare sagt, till största del av långa joggingspår med enstaka hinder utplacerade med långa avstånd emellan. En överblick var omöjlig att få till följd av områdets förhöjningar och kullar, endast små enklaver av människor skymtades utspridda över de synliga delarna av banan. För att nå fram till ett hinder till fots avkrävdes den nyfikna långa mödosamma sträckor genom högt gräs och ojämn terräng, samt att man dessutom på flera ställen korsade banan. Publikens intresse för denna del av banan var låg. Vid ett tillfälle bestämde jag mig däremot för att trotsa terrängen och bege mig upp för en häll – för att finna att bakom skynket fanns ingenting.

Efter att ha kämpat mig genom gräset uppför backen når jag till slut toppen. Där slås jag inte av det hinder jag väntat mig finna, inte heller ges jag en bättre överblick över området. Ett hinder där deltagarna verkar behöva glida ner för hällen på en stor blöt presenning står tomt. Jag får syn på ett gäng deltagare längre bort som är på väg mot ett hinder bestående av containrar att hoppa in och ut ur. Jag trotsar återigen det höga gräset och 5 minuter

senare är jag framme vid hindret för att finna att den sista i gruppen hoppar ur och de alla springer iväg. Jag är trött och blir irriterad, men vad gjorde det egentligen, vad väntade jag mig egentligen se?

Dessa delar av banan är *publikfientliga* – de stöter bort vår insyn och åskådaren är inte avsedd att vara där eftersom dessa delar är relativt händselösa. Rentav tråkiga. Istället är åskådaren hänvisad att uppehålla sig vid huvudområdet där elchocker och tacklingar utdelas jämte sprutande eldar. Publiken ska inte se delarna av banan utanför evenemangets huvudområde, men istället låta de intensiva Reebok-reklamerna på TV-skärmen *se åt dem*. Dessa platser ska bevaras osedda, skynda bakom kullen och utfylla av TV-reklamens fantasier om de prövningar som deltagarna genomgår där bakom. Evenemanget kan såtillvida ses som iscensättandet av en stor bluff, ett teatraliskt arrangemang för deltagarna att smyga bakom åskådarens rygg, så att när den tävlande slutligen återvänder till mållinjen har hon tillsynes överlevt publikens allehanda fantasier och plågor – hon har blivit en *Tough Viking*.

Scen II. Loppet startar

09:50 ställs första truppen att springa ut upp framför startområdet – var tionde minut efter 10:00 kommer man att släppa ut ett 40-tal deltagare på banan. Jag står i en halvgles publikskara av vad som till större del tycks vara anhöriga eller nyfikna deltagare som ska springa ut senare. Deltagarna vid startlinjen stretchar, hoppar på stället eller gör armhävningar. Andra passar på att få sitt stridsvrål fotograferat under den överdimensionerade Tough Viking logon, en vingprydd spartansk hjälm tryckt över startlinjens högra vägg. Rockmusiken dånar, Iron Maiden's The Trooper sedan Black Sabbath's Iron man. En bredaxlad man med kal hjässa och solglasögon ställer sig innanför startområdet framför gruppen.

“Are you ready!?” , ropar han till publiken på amerikanska.

Deltagarna vrålar till svar och efterslänrare ansluter sig till gruppen.

“Come closer, that was weak. I said are you ready!?”

Deltagarna som nu har tryckt ihop sig till en kompaktare massa, vrålar ännu högre.

Merparten av gruppen utgörs av svartklädda deltagare med texten *Elite* tryckta över magen. De deltar i tävlingen för att vinna titeln om den bästa OCR-atleten i Skandinavien. Två unga kvinnor med breda leenden, instruktörer för SATS, stiger upp över deltagarna på ett litet podium. De inleder en kollektiv uppvärmning. Deltagarmassan följer deras samspelade rörelser: hoppar upp och ner, joggar på stället, för händerna mot himlen och klappar unisont.

Den engelsktalande mannen tackar av instruktörerna och ger vidare information till deltagarna. Vid hindren delas banan in i två spår – ett lättare och ett svårare.

“For those of you who are hardcore – keep it to the right. Not so hardcore – keep to the left”. Han uppmanar deltagarna till att ta hindren på allvar; i de s.k. “monkey bars” sker majoriteten av evenemangets olyckor; gravida, pacemakerbärare och personer med hjärtproblem bör inte utsätta sig själva för 10 000 volts hindret. Likaså uppmanar han deltagarna att hjälpas åt att klara hindren.

“Except if you are competing as Elite, then cooperation is *not* a part of the deal.”, fortsätter han, ”If we detect any occurrence of that, you will be disqualified”.

Tiden närmar sig 10.00 och plötsligt byts Rockriffen ut mot den housemusik som spelas på mainstream klubbar och radiokanaler – Avicii's Levels, Mannen börjar räkna ned de sista tio sekunderna innan den amerikanska lastbilen ger ifrån sig ett öronbedövande dån till startskott. Höga eldslågor sprutar från ramen som höjer sig över startlinjen och alla deltagare

springer ut. Jag springer med längs banan tills en stor publikmassa abrupt hindrar min framfart. Massan har samlat sig runt det första hindret beläget strax bredvid huvudområdet. Ett amerikanskt fotbollslag står där beredda med tacklingskuddar och angriper den framrusande massan. Deltagare slungas tillbaka eller ut i kanterna när fotbollsspelarna får in sina fullträffar under publikens skratt och jämmer. De mer tursamma deltagarna lyckas kvickt hinna undan när fotbollsspelarna fokuserar annorstädes.

En ensam man är kvar i lagets klor när resten av deltagarna tagit sig förbi. Ingen nåd visas då hela laget ger sig på den ensamme. Publiken eldas upp, de ojar sig, skrattar och applåderar förnöjsamt. Tillslut släpps den siste mannen iväg av fotbollslaget och publiken applåderar och visslar. Ett mindre antal åskådare har börjat röra sig mot ängen.

Njutning och mernjutning

Det hänger något särskilt exhibitionistiskt över arrangemang såsom Soldier Boot Camp och Tough Viking. De öppna uppvisningarna av meningslöst våld, som i scenen ovan, och deltagarens underkastelse under kroppens plågor iscensätts inte i första hand för deltagaren men för *den Andre*.

Den Andre, i lacansk teori, är ett abstrakt begrepp som kan förstås på den allra högsta nivån som de samhällsliga diskurser subjektet är innästlat i, men också på dess lägsta nivå som de eller den andre människan subjektet interagerar med i en situation (Žižek. 2016. s. 66). Den Andre vänder sig till subjektet med en vilja som subjektet är existentiellt oförmöget att dechifrera. *Fantasin*, skriver Žižek, är en privat formel eller ett potentiellt svar som subjektet orienterar sig efter på frågan om vad den Andre egentligen vill, som “på den allra mest grundläggande nivån säger ... åt mig vad jag är för mina andra” (Žižek, 2016. s. 66). Men den gör inte så i enlighet med någon “innerlig” autentisk vilja men utefter vad som förhoppningsvis ska tillfredsställa den Andre. Åskådaren i publiken eller deltagaren bredvid, de är den Andre som ska övertygas, den vars längtande blick ska tillfredsställas och på så sätt tillåta deltagaren att erhålla njutning ur sina vämjeliga upplevelser.

Ifall den övriga banan stöter bort åskådarens insyn, befinner sig publiken vid det amerikanska fotbollslaget i sin avsedda roll som *njutande av styrkedemonstrationen*. Publikens jämmer och ojande är ambivalent, det uttrycker sympati med den ensamme samtidigt som det fascinerar och längtar efter lagets hänsynslöshet. Genom att deltagaren tillsynes utbjuder sig själv som *offer* för det meningslösa våldet, ska publiken tillfredsställas och deltagaren därigenom erhålla en form av *mernjutning*. I fascistisk ideologi, menar Žižek, är denna offerlogik som starkast:

“Fascistisk ideologi är baserad på ett rent formellt imperativ: Lyd, därför att du måste! Med andra ord, försaka njutning, offra dig själv utan att fråga om meningen med det hela. Värdet i offergärningen ligger i själva dess meningslöshet: det sanna offret existerar för sig [sic.] egen skull. Du måste därför finna en positiv tillfredsställelse i offret som sådant, inte i dess instrumentella värde. Det är denna försakelse, detta uppgivande av själva njutningen, som ger upphov till en viss mernjutning”.

(Žižek, 2001. s. 96)

Publikens applåder och rop i slutet av styrkeuppvisningen ges till tack för deltagaren som offrat såväl som fotbollslaget som tagit offer.

Smärta och kräk

Som Kevin McSorley grundligt redogör för i sina deltagande observationer i *Doing military fitness* (2016), grundar boot camp en särskild form av kamratskap och interkorporalitet på de delade upplevelserna av “touch, sweat and mud” (McSorley, 2016. s. 10). Under observationen av Soldier Boot Camp var det just sådana bilder av träningens hårdhet som mobiliserades mellan deltagarna. Man samtalande med varandra om hur rejält man hade tagit ut sig och hur man varit täckt i lera under tidigare pass¹. Likaså vände sig rentav deltagare direkt till mig i egenskap av utomstående observatör för att besvara vad de trodde att jag, som Annan, begärde av dem.

Just när jag skulle avsluta min observation och bege mig hemåt bad deltagaren Erling mig att anteckna att de kommande sex veckorna (boot campet skulle vara i sex veckor och detta var den första träffen), skulle bli “sex veckor av smärta”. Samma sak, att jag hade blivit ombedd att anteckna, hade hänt en gång tidigare halvvägs in i passet. Philip, den sedan 17 år tillbaka militärt aktive instruktören, hade beordrat gruppen att ligga planka med endast armbågar och tår i marken. Jag stod bredvid och betraktade deltagarna medan jag gjorde några anteckningar i marginalen då högstatus-deltagaren Karl vände sig till mig direkt:

¹ En intressant observation var den betydelseförskjutning som den vanliga frågan ”vad har du gjort/hittat på på senaste tiden?” undergick i denna särskilda miljö. Frågan tycktes inte, eller besvarades i alla fall aldrig, generellt utan i termer av träning. Deltagaren, som vid anländande till träffpunkten, konfronterades med frågan av sin medtränande satte genast igång med en pliktskyldig redogörelse för all den träning och träningsvärk denne undergått senaste tiden. Inte sällan för att slutligen erkänna sig ha legat på soffan ”lite för mycket”.

“Du kan anteckna att nära-kräk-upplevelsen är hög just nu!”

Vid ett senare tillfälle när Philip hade förklarat att de övningar som gruppen utförde skulle ta deltagarna till “kräkningsgränsen”, frågade jag honom ifall kräkningar var vanliga under passen.

“Ja iallafall minst två under varje boot camp”, svarade han, “speciellt Karl, trots att han är vältränad. Han är duktig på att trycka på gränserna.”

Kräket, den ofrivilliga uppkastningen, har blivit till något av en kultsymbol även inom crossfit och praktiken till heders har man antagit en spyendes clown, *Pukie the clown*, till maskot buren som T-shirt motiv bl. a. av träningsformens grundare Greg Glassman (Burton, 2012)². Med jämna mellanrum förkastas kulturen runt Pukie internt, eller så förses det med särskilda reservationer, som “keep in mind that ejecting all those nutrients is not going to make you any stronger” (Achauer, 2013). Men kräkandet tycks fortsätta att hålla sitt grepp om Crossfitdeltagare som Karl på Soldiers boot camp, som en källa till dunkel fascination och njutning.

Ett samhälle, skriver Slavoj Žižek i *Njutandets förvandlingar* (1996), hålls inte i första hand samman av dess explicita lagar och regler utan av en sanktionerad överträdelse av dem – ett specifikt njutande (s. 91-97). Žižek menar att Lagen är kluven i den officiella Lagen som garanterar mening och dess obscena frånsida, en nattlig lag, som i dess ovillkorlighet och krav på offer konstituerar “samhällsandan” i dess renaste form, som *mernjutning*. Njutandet i kräkningarna eller i att träna till att det skadar är små överträdelser mot den meningshorisont som tränandet legitimerar sig självt uppå. P. g. a. av denna karaktär som överträdelse får de inte heller dras fram i ljuset, men måste bevaras i lönndom eftersom Lagen, meningen, annars måste konfrontera och ta itu med dem för vad de är – brott. De crossfit-fantaster som reagerar på kräkningskulturen behöver därför inte nödvändigtvis uppröras över att människor tränar tills de kräker, utan bara av att de njuter av det alltför öppet. Så resonerar för övrigt Žižek om de initieringsriter av rituella misshandlar och förnedring, s.k. “hazings”, som de äldre amerikanska marinkårssoldaterna utsätter nykomlingar för:

when the public disclosure of these practices (somebody secretly shot them on video and made the tape public) caused such an outrage, what disturbed

² Vid sidan av Pukie the Clown har man även maskoten Uncle Rhabdo, en blodig clown som får dialys till följd av att ha drabbats av rhabdomyolys, ett akut livshotande tillstånd med signifikant högre risk att drabbas av till följd av crossfit, då muskelfibrerna till följd av för hård träning bryter ned sig själv och genom blodets väg förgiftar njurarna.

the public was not the practice of hazing itself (everybody was aware that things like this were going on) but the fact of rendering it public.

(Žižek, 2008. s. 33)

Vad McSorley misslyckas med att adressera i *Doing military fitness* (2016) är det faktum att ligga med armar och ansikte i lera inte är en självklart njutbar upplevelse, inte heller att kräckas våldsamt. Dessa upplevelser blir snarare enbart uthärdliga under förutsättning att subjektet förmår filtrera upplevelsen genom en fantasi om vad den innebär och hur den tillfredsställer den Andre.

Impotens

Det mest iögonfallande draget hos evenemang som Tough Viking är de publika styrkedemonstrationerna. Liksom namnen på evenemangets systerarrangemang avslöjar – *Toughest*, *Berzerk*, *Nordic Race* och *Superior OCR* f.d. *Superior Race* – präglas Tough Viking av en särskild *krigarmytologi*. En erövrarens semantik som ljuder från deltagarnas stridsvrål på prisfallen till den ca en-och-en-halvtimmeslånga spellista som Rockklassiker satt ihop för att spelas om och om igen på huvudområdet genom hela evenemanget³. De visuella intrycken från sprutande eldar och fotbollsspelare i enorma kroppsskydd till ljudet av den amerikanska lastbilens krigslarm – evenemanget har karaktären av ett obscen spektakel. Den vulgära styrkedyrkan som iscensätts på huvudområdet tycks grunda sig mindre i en djup övertygelse om den egna styrkan, än att syfta till att överskyla den egna impotensen.

Tough Viking deltagarens vilja att visa upp sina förmågor, att betvinga alla hinder och utstå alla provningar bör inte tolkas som utslag av småborgerlig självbelåtenhet. Men snarare som medelklassen och den sociala streberns desperata försök att demonstrera sin duglighet i det “allas krig mot alla, som nu sprider sig från underklassen, där det länge har rasat utan avbrott, till resten av samhället” (Lasch, 1981. s. 42). Så menar också den politiska ekonomen Robert Crawford att det febrila tränandet spred sig i medelklassens led just i skuggan av den keynesianska framgångssagans abrupta slut i slutet av 1970-talet (Ibid, 2006. s. 411-412). Inför efterkrigstidens brutna löften om en oupphörligt vidgande medelklass och stigande levnadsstandard, menar Crawford, utlöstes en s.k. “fear of falling” i medelklassens

³ Under den sista halvtimmen av 5 timmars observation, drev min uttråkning mig till att anteckna vilka låtar som ingick i den spellista som spelades på huvudområdet. Övergripande teman i låtarna är vilja och beslutsamhet (ex. Bon Jovi - It's my life, Queen - I want it all) samt en önskan att denna vilja ska övervinna eventuella antagonister (ex. White Stripes - Seven Nation Army, Iron Maiden - The Trooper, Black Sabbath - Iron man).

lager. Därmed skapades en benägenhet att återknyta självet till klassens kärnvärden – *självkontroll, disciplin* och *viljestyrka* – och kroppen blev ett särskilt lämpat instrument att demonstrera dessa med⁴.

Den Andre som deltagarna försöker tillfredsställa, den som njuter av Tough Viking evenemangen, är en ekonomi som ständigt kräver offer. En ekonomi som kräver att fler arbetstimmar läggs in, att sociala trygghetssystem konkurransutsätts och att rättigheter dras tillbaka och ersätts med villkorade privilegier. Som Hillman och Lamb hävdar i sitt tidigare nämnda arbete, försöker deltagaren på prispallen demonstrera att hon är viljedriven och beslutsam, konkurrenskraftig i en tid av accelererande utslagningsprocesser. Hon visar att hon offerar och försöker övertyga den Andre om att hon därför inte ska offras. I det avseendet påminner hon om den grupp av herrar som frivilligt skulle komma att anmäla sig till Frikåreerna. Ett *tvåfrontsskikt* som inte längre är ”stora herrar, men små herrar är de alltjämt. Endast *med* de stora kan de förbli – alltså börjar de arbeta för dem” (Theweleit, 1995. s. 323).

⁴När den hälsosamma kroppen används för att demonstrera medelklassens kärnvärden, menar Crawford vidare, blir den ohälsosamma kroppen referent åt de som brister i detsamma – de odisciplinerade och okontrollerade, de lata och de passiva (Crawford, 2006. s. 410-413). Genom denna rationalitet avspeglar den ohälsosamma kroppen moraliska tillkortakommanden. Därför, skriver Crawford, blir medelklassen, som vid 1970-talet omfamnar diskursen om hälsa som eget *ansvar*, till den kulturella och moraliska stöttepelaren för nyliberalismen att vila på i dess angrepp mot välfärdsstaten.

In contrasting a vision of autonomous, prudent and self-responsible individuals to images of the careless and the foolhardy, a link was easily made to the burden of social spending: the virtuous would have to pay taxes to provide medical care for those whose unhealthy lifestyles led to overutilization of medical care.

(Ibid, s. 410)

Militära jaktmarker

Tough Viking är markerat som en "Försvarsupplysande aktivitet" i Försvarsmaktens marknadsplan från år 2015 (Försvarsmakten, 2015). På evenemangen demonstrerar de sin närvaro genom att delta i hinderbaneloppet medan ytterligare uniformerad personal vandrar runt över området eller står uppe på Kustjägarhindret, likt statister, utan någon särskild funktion. Vid vissa av Tough Viking-evenemangen passar de också på att göra överflygningar med stridsflygplan över området (Försvarsmakten, 2016; Dickson, 2016). Under min observation passade jag på att ytterligare fråga en grönuniformerad funktionär i Försvarsmaktens tält om deras uppgifter på området. Som förutsett, ingick i syftet också att försöka rekrytera ur evenemangets deltagarbas, vilket framgår i de av mig kursiverade partierna i nedanstående samtal:

"Vår personal deltar, så att vi är här för dem.", förklarar hon, "Men också för att representera Försvarsmakten. Svara på frågor om grundutbildningen och sådant."

"Hur går det då? Har det varit ett stort intresse?", undrar jag.

"Nej inte så mycket än... Men jag tror att det kommer fler senare... *Nu är alla inställda på sitt, de väntar på sin start, förbereder sig för att springa.*", svarar hon, "Och innan var ju hela tältet fullt med våra deltagare".

Jag påpekar att det såg lite internt ut.

"Ja, så då vågade kanske inte så många sig in... *Men efter att de flesta sprungit tror jag att det blir fler.* Eller det vill vi ju".

Tough Viking är en naturlig jaktmark för den militära apparaten. Deltagarna i loppet har redan upplevt de egna lustarnas strömmande genom den Andres tillfredsställelse av deras offer. Men samtidigt är fantiserandet i evenemanget endast tomt poserande och effektsökeri, som allra mest uppenbart i 10 000 volt hindrets amperenivåer eller i mötet mellan fotbollsspelare och kvinnliga deltagare (spelarna hejdar sina tacklingar och ger istället lättare knuffar). Endast *dödsdriften* producerar det oförfalskade njutandet, förklarar de lacanska managementvetarna Steffen Böhm och Aanka Batta i *Just doing it* (2016. s. 166).

När man läser Nikes slogans, som 'Heroes are people who believe they can do it' eller 'On the field there are no winners only survivors', så får man

kanske en liten glimt av detta ‘utanför’, av döden, fast bara i en ‘fördummad’ lättkonsumerad förpackning.

(Böhm – Batta, s. 166)

Offret till det “brutala våldet” i Tough Viking är endast imitationer av den *reala* njutningen, njutandet som dödligt överskott, som en soldat bereder sig för att betala med sitt eget liv. Den njutning deltagarna erhåller är en blek kopia av *militär jouissance* – av det sanna *offret*. Vad de omkringflackande grönuniformerna på Tough Viking området söker är deltagare som tröttnat på den bleka kopian av militärens *jouissance*, de som är beredda att söka sig till det reella och anta den *riktiga* utmaningen – kriget.

Militär fitness libidinala ekonomi

Den sjunde februari 2010 omkom kapten Johan Palmlöv och löjtnant Gunnar Andersson i Afghanistan en bit utanför Mazar-e-Sharif. Deras död sörjdes av nära och kära men sorgen skulle också transformeras till ett crossfit-pass (Försvarsmakten, 2014). Det hopsatta passet publicerades på Försvarsmaktens hemsida och plockades upp av ett antal crossfit-hemsidor och bloggar. Det blev en s.k. *work-out of the day* att utföras bl. a. i ledande CrossFit Nordics lokaler. Att göra ett träningspass av sorgen för de två stupade soldaterna är inte självklart, men med ett plan över Atlanten blir det lättare att se varför det var så. “J–G”-passet var en s.k. *hero work-out of the day*, ett amerikanskt koncept vari en dags crossfitpass tillägnas en särskild militär, polis eller brandman som har stupat i tjänst – “ett sätt att hedra [dem] som burit uniform”, enligt Simon Jonsson (Ibid.).

I militära fitness-arrangemang möter militärt civilt för att, under den logik Beatrice Jauregui kallar *world fitness*, avpassas gentemot varandra och producera en *helhet* (2015). I detta arbete har jag valt att inte använda Jaureguis terminologi, men istället kalla det *militarism*. Diskussionen om det är civilsamhället som överlämnar sig självt i det militäras händer eller militären som iklär sig allt bedrägligare former är i mångt och mycket oväsentlig. Det väsentliga i att överhuvudtaget tala om militarism, menar jag, består i *mobiliseringen inför krig* och militär fitness har tagit västvärlden med storm just i en tid då den står som enad i ett utdraget krig mot terrorismen⁵.

⁵ Ett faktum som bortses från i Kevin McSorley’s *Doing Military Fitness* (2016). En eventuell förklaring till författarens förbiseende av träningsformens framväxt i skuggan av Kriget mot Terrorismen kan kanske sökas i att han endast undersöker boot camp, medan jag i denna undersökning studerar boot camp som *en* av beståndsdelarna i ett större komplex av militära fitnessarrangemang.

Trots att den militära apparaten, som Beatrice Jauregui redogör för i tidigare nämnda *World Fitness* (2015), omstrukturerat sig själv för att framstå som en önskvärd samhällsbeståndsdel, menar jag att den militära institutionens *libidinala* lockelse förblir *dess ovillkorliga krav på offer*. Offrandet av den egna lyxen genom underkastelsen under grundträningens disciplinära fostringsarbete, överträdelsen av det annars “okränkbara värdet” av mänskligt liv i den väpnade striden. Det är denna *jouissance*, denna *njutning-i-offrande* som är outhärdlig för så många andra, som den militära gemenskapen ytterst identifierar sig med⁶. Alla de positiva argumenten, militärens explicita *meningsinnehåll*, för varför den militära apparaten numer skulle vara önskvärd – de är en resurs för arbetsgivare, en hjälporganisation bland andra, de går i *Pride-tåget* – tjänar endast till att efterhandsrationalisera den varma, inre känsla som militärens offrande skänker sina medlemmar.

Den militära institutionens mest grundläggande libidinösa fundament i *njutning-i-offrandet* avslöjas likväl i de militära fitness arrangemangen: Det är inte övningarna på boot camp som förlämnar instruktören hans mandat som instruktör (de övningar som deltagarna på *Soldier Boot Camp* gjorde under min observation var samma som på en del av min brors fotbollsträningar), utan just hans erfarenhet i det militära. Det är genom att iscensätta en fantasi om att de offer som deltagaren bringar är desamma som instruktören själv avyttrat i den militära maskinens formningsprocess som han förmår deltagarna att utstå kroppens plågor och därtill *njuta av dem*⁷.

Utifrån en lacansk förståelse, kan vi definiera *militarism* som identifikationen med militärens särskilda *jouissance*. Militär fitness blir såtillvida militaristisk i avseendet att det förlämnar sig med det militära njutandet. I dess anordningar grundas en gemenskap med den beväpnade statsmakten på basis av det delade offret. På *Tough Viking* deltar civila sida vid

⁶ Utifrån Žižeks förståelse av fascismens mernjutning är det ingen slump att militären alltid har varit en av fascismens institutionella förebilder.

⁷En närmare undersökning bör göras på det sätt *filmen* utnyttjas i militär fitness. Scenerna med plutonen som tränas genom att springa en hinderbana eller förbandet som leds av den hårda sergeanten, båda scener har befästs åtskilliga gånger i filmer såsom *Full Metal Jacket* (1987) och TV-serien *Band of Brothers* (2001), och på OCRs och boot camps tillåts deltagare att ‘förverkliga’ dessa tidlösa fantasmatiska scener. I sökandet efter ett boot camp att observera, fann jag en presentation av ett boot camp som särskilt utnyttjade dessa cineastiska paralleller för att väcka läsarens begär:

Vill du att någon står lutad tätt över dig och skriker att du ska göra dina armhävningar? Har du alltid avundats karaktärerna i *Band of Brothers*, *Jarhead* och *GI Jane* för deras disciplinerade och stenhårda träningsupplägg, utan ursäkter? Är du villig att överlämna din kropp åt en argsint instruktör?

(*Boot Camp* i Malmö, 2016)

sida bredvid Försvarsmaktens personal, på Soldier Boot Camp lyder de under Philips militära ledarskap. De njuter som militären och i "J-G"-passet sörjer de som militärer, vi ska inte låta oss luras – i fantasin är de redan militärer.

Militära fantasier

I mötet med förnuftsmänniskor oförmögna att tro på vad de ännu inte fått bevisen för, var den fromma teologen Blaise Pascals tillvägagångssätt inte att ytterligare försöka övertyga med bevis och argument. Han krävde blott att de deltog i kyrkan. Genom att knäfalla i tillbedjan och motta nattvarden, agera *som om* han trodde, skulle den icke-troende inte förbli länge i guds frånvaro utan slutligen välsignas med den innerliga trons närvaro (Pascal, 1957. vol II. s. 25).

Pascals radikala subversivitet, skriver Slavoj Žižek, ligger i insikten i att den innerliga upplevelsen – tron, övertygelsen – *stödjer* sig på den externa praktiken och sedvanan (Žižek, 2001. s. 49). Den obotligt icke-troende finner den innerliga tron *just därför* att denne i sin underkastelse under ritualen, i sina handlingar, "objektivt", redan *omedvetet* tror. "Så att den slutliga omvändelsen bara ... [blir] en formell handling genom vilken vi erkänner vad vi redan tror på" (Žižek, 2001. s. 49). *Deltagandet* i militära fitness arrangemang regleras av en, medveten eller omedveten, fantasi om deltagarens inneslutning i den militära gemenskapen. Enligt Žižek bör vi inte söka att mäta denna fantasiers densitet i deltagarnas grad av medvetenhet eller inre övertygelse, utan snarare utgå från hur den strukturerar deras faktiska handlande; hur dessa fantasiers blotta exterioritet ger tillgång till den jouissance som öppnar upp tankarnas mottaglighet och *därefter* förmår att grunda den inre övertygelsen (Žižek, 2001. s. 44-46).

Som tydlig illustration av detta vill jag anföra ett sedelärande stycke av den tidigare nämnda Eric Lemay, som själv tränar CrossFit men i den tidigare nämnda krönikan *CrossFit mirrors american militarism* (2013) med skräckblandad förtjusning avslöjar det militära ethos som han menar underbygger träningsformen. Som sådant "subjekt med distans" gör han sig själv blind för det faktum att "ritualen redan dominerar honom inifrån" (min övers. Žižek, 2008. s. 5). I det berörda stycket berättar Lemay om sitt första deltagande i en hero work-out of the day till åminnelse av den amerikanske löjtnanten Michael Murphy som omkom i Afghanistan 2005.

When I started CrossFit, I was troubled by the hero wods [work-out of the day]. The prospect of doing pull-ups and push-ups to honor a dead American soldier struck me as suspect, if not morally bizarre.

(Lemay, 2013)

Först konfronterad med idén tycker Lemay som sagt att den är bisarr. Men han förstår den: “the intensity of the workout is meant as a sign of respect, and *the small sacrifice* you undergo in the workout is meant to venerate *the ultimate sacrifice* paid by the honoree” (Lemay, 2013. min kursivering). Hans coach säger åt de tränande att tänka på att de inte är döda (som soldaten de hedrar). Lemay förstår men är inte övertygad.

Men så börjar Lemay tänka på att USAs kultur är en dödsfobisk kultur(!?), att Amerikas offentliga ritualer för att hedra de soldater som faktiskt offer sig och dör för dem kanske inte är tillräckliga. Han tillåter sig tänka att nya sätt och former för att minnas deras tjänstgöring kan behövas. Han tänker på att *han* inte är där och strider, *han* behöver inte tänka på att de är i krig. Det enda ritualen kräver av honom är att han *gör den* och därigenom erkänner den fallna soldatens tappra offer. Erkänner att soldaten mycket väl hade kunnat vara någon som tränade bredvid honom.

I’m asked to recognize these men and women, to acknowledge their service and those they’ve survived by. And I’m keenly aware that someone who might have been working out next to me has died so I can have, among other things, the luxury experience of working out. Then it seems to me that what’s morally suspect is me. On my birthday this year, I requested our gym do “Murph.”

(Lemay, 2013)

Slutsatser

I detta arbete har jag försökt bringa förståelse för ett relativt nytt men stadigt växande socialt fenomen som till stora delar förblivit outforskat av sociologin, militär fitness. Men jag har också försökt vidareutveckla förståelsen av militarism inte primärt som en doktrin men som ett sätt att *njuta av militären*.

I det första kapitlet av analysen visade jag på hur Tough Viking inte endast organiserar dess deltagares upplevelser på hinderbaneloppet men likväl åskådarens genom att otillgängliggöra vissa delar av banan. Åskådarens blick fokuseras således i huvudområdet och sätts därigenom i positionen som den förment att njuta av evenemangets styrkedemonstrationer. Ett tema som vidareutvecklades i det andra kapitlet där jag diskuterar hur deltagarna förmår att erhålla *mernjutning* genom att iscensätta fantasier om att utsättas för brutalt våld, kroppsliga plågor och kränkningar – om att offra sig – till åskådarnas tillfredsställelse. I detta kapitel diskuterade jag också hur evenemangens vulgära styrkedyrkan har blivit så åtråvärd för en ung medelklass som finner sig alltmer jäktade i en tid av accelererande social utslagning. I det tredje avslutande kapitlet utvecklade jag ett lacanskt begrepp om militarism som sociala fenomen syftades till att väcka identifikation med den militära apparatens särskilda *jouissance* – *njutning-i-offrande*. En definition utefter vilken vardagslivet i militära fitness-arrangemang militariserar. I militär fitness, menar jag, produceras inte huvudsakligen de ideologiska diskurser som *rättfärdigar* den militära apparaten, men här organiseras de fantasier som frammanar dess *jouissance*. Genom att förmå deltagare och åskådare att erhålla njutning-i-offrandet, grundas den inre, varma kärna som den ideologiska meningen *sedan* tjänar till att rationalisera och göra meningsfull. På Tough Vikings prispall eller vid crossfitgymmets kråkhink, den varma känslan mutar deltagaren att njuta som militären och acceptera dess krig.

Vilka *intressen* den medborgerliga uppslutningen runt militär fitness tjänar har endast antytts, men inte vidare utretts i denna uppsats⁸. Detta är däremot en central sociologisk frågeställning som bör tas till utgångspunkt för vidare forskning. Som jag kort argumenterade för i det tredje kapitlet bör sådana vidare undersökningar av militariserande processer eller praktiker inte fastna i stagnerande distinktioner mellan civilt och militärt, men istället ta

⁸ Det hör trots allt inte till ovanligheterna att *Murph* är work-out of the day även på svenska crossfitgym.

utgångspunkt i *kriget* som den *situation* som aktiverar och igångsätter samhällets militarisering. Det sätt på vilket militär fitness i olika sorters arrangemang förmår sätta miljoner människor i rörelse kan inte abstraheras från att det växer fram i ett sammanhang då Västvärlden står enat mot en sådan diffus ondska som ”terrorismen”.

De västliga regimerna står inför en mängd kontradiktoriska problem på 2000-talet; att förena mänskliga rättigheter och fred med amerikansk militär dominans, det globala kapitalets rörelser med befolkningens välstånd etc.; problem som får sin lösning genom införseln av den terroristiska kategorin. Terrorismen, vore det möjligt att argumentera, återkommer som ett symptom på den globala stormaktspolitikens grundläggande omöjlighet, men inför hotet om dess oförutsebara attacker tillåts samhället sluta upp bakom de västliga styrkorna och uppleva sig själv som en alltomfattande helhet. Kriget mot Terrorismen framställer en fantasi om en värld av fred och frihet, baserad på den amerikanska stormaktens globala dominans, som verklighet väntades på att infrias *bortom* samtidens tillfälliga avbrott. Därför är det inte obegripligt hur samma människor som hyllar demokrati och mänskliga rättigheter ska komma att sluta upp och njuta av det krig som blivit den främsta motivationen för att dra tillbaka och överträda sådana bekvämligheter.

Referenser

- Achauer, Hillary, 2013. "Deconstucting Pukie" i *The CrossFit Journal* 2013-03. Tillgänglig elektroniskt på: http://library.crossfit.com/free/pdf/CFJ_Pukie_Achauer2.pdf [Hämtdatum: 2016-12-30]
- Aktiv träning, 2014. "Crossfit är inne" i *Aktiv Träning* nr. 6. Tillgänglig elektronisk: <http://aktivtraning.se/traning/crossfit/crossfit-ar-inne> [Hämtdatum: 2016-05-19]
- Alvesson, Mats – Dan Kärreman, 2012. *Kreativ metod: skapa och lösa mysterier*. Malmö: Liber. 1. uppl.
- Army Fitness, 2015. "Boot Camp Instruktör" på <http://www.armyfitness.se> [Hämtdatum: 2015-12-26] Tillgänglig elektroniskt på: <http://www.armyfitness.se/page/boot-camp-instruktör>
- Army Fitness, 2016. *Vilka övningar ingår i en bootcamp hos Army Fitness?* i "Frågor & Svar" på <http://www.armyfitness.se> [Hämtdatum: 2016-08-15] Tillgänglig elektroniskt på: <http://www.armyfitness.se/page/fragor-svar>
- Boot Camp i Malmö, 2016. "Boot Camp" på <http://www.bootcampmalmö.se>. Tillgänglig elektronisk på: <http://www.bootcampmalmö.se> [Hämtdatum: 2016-06-27]
- Burton, E. M, 2012. "Big sky bonding" på *CrossFit Games*. Tillgänglig på: <http://games.crossfit.com/article/big-sky-bonding> [Hämtdatum: 2017-01-02]
- Böhm, Steffen – Aanka Batta, 2016. "Just doing it" i *Fronesis* nr 53-53, 2016. Malmö: Tidskriftsföreningen Fronesis. s. 144-171
- Carlsson, 2015. "OCR Träning för de tuffaste". *Göteborgs Posten*, 2015-10-03. Tillgänglig elektroniskt på: <http://m.gp.se/nyheter/reportage/1.2851958-ocr-traning-for-de-tuffaste> [Hämtdatum: 2015-12-26]
- Crawford, Robert, 2006. "Health as a meaningful social practice" in *Health: An Interdisciplinary Journal for the Social Study of Health, Illness and Medicine*, no 10. S. 401-420
- Dickson, Carmen, 2016. "Militärflyg över göteborg" på *SVT Nyheter Väst*, 2016-04-23. Tillgänglig elektroniskt på: <http://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/larm-om-militarflyg-over-goteborg> [Hämtdatum: 2016-08-16]
- Ennart, Henrik, 2015. "Hälsotrend tydligt vägval på tallriken". *Svenska Dagbladet*, 2015-03-15. Tillgänglig elektroniskt på: <http://www.svd.se/halsotrend-tydligt-vagval-pa-tallriken/om/sverige> [Hämtdatum: 2016-08-03]
- En Svensk Klassiker/Novus, 2016. *Svenskarna om hälsa och motion: En trendrapport och opinionsundersökning från En Svensk Klassiker 2016*. En svensk klassiker. Tillgänglig elektroniskt på:

- http://www.ensvenskklassiker.se/storage/cdn/uploads/cdn_577b56fc613b9.pdf
[Hämtdatum: 2016-08-03]
- Eurobarometer, 2014. *Special Eurobarometer 412: Sports and physical activity*. Hämtad från: http://ec.europa.eu/health/nutrition_physical_activity/docs/ebs_412_en.pdf [Hämtdatum: 2016-05-04]
- Försvarsmakten, 2014. ”Hedra Johan och Gunnar” på <http://www.forsvarsmakten.se>
Tillgänglig elektroniskt på: <http://www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/2014/02/hedra-johan-och-gunnar-med-ett-traningspass/> [Hämtdatum: 2016-08-27]
- Försvarsmakten, 2015. *Marknadsplan 2015: Extern rekryteringskommunikation*.
[Hämtdatum: 2016-08-16]
- Försvarsmakten, 2016a. “Överflygning under Tough Viking” på <http://www.forsvarsmakten.se>. Tillgänglig elektroniskt på:
<http://www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/2016/08/overflygning-under-tough-viking/>
[Hämtdatum: 2016-08-27]
- Hillman, Cory – Matthew D. Lamb, 2015. “Whiners go Home: Tough Mudder, Conspicuous Consumption, and the Rhetorical Proof of ‘Fitness’.” in *Communication & Sport* no 3. s. 81–99
- Jauregui, Beatrice. 2015. “World Fitness: US Army Family Humanism and the Positive Science of Persistent War”. *Public Culture*. nr 27
- Landelius, Micaela, 2016. “Toughest: en skitig folkfest som fyllde Ribban”. *Sydsvenskan*, 2016-05-07. Tillgänglig elektroniskt på: <http://www.sydsvenskan.se/2016-05-07/toughest-en-skitig-folkfest-som-fyllde-ribban> [Hämtdatum: 2016-11-28]
- Lasch, Christopher, 1981. *Den narcissistiska kulturen*. Stockholm: Norstedt
- Lemay, Eric, 2013-09-08. Crossfit mirrors american militarism. *Salon*. Hämtad fr: <http://www.salon.com>. [Hämtdatum: 2016-01-23]
- McSorley, Kevin, 2016. ”Doing Military Fitness: physical culture, civilian leisure and militarism” in *Critical Military Studies*, no 2. s. 103-119
- Military Fitness, 2016. Tillgänglig elektroniskt på: <http://www.militaryfitness.se> [Hämtdatum: 2016-08-15]
- Nordic Race, 2015. Tillgänglig på <https://nordicrace.se> [Hämtdatum: 2015-12-26]
- Pascal, Blaise, 1957. *Tankar. vol. II*. Stockholm: Forum
- Running USA, 2014. “2014 State of the Sport - Part I: Non-Traditional Running Events” på <http://www.runningusa.org>. Tillgänglig elektroniskt på: <http://www.runningusa.org/non-traditional-running-events-special-report> [Hämtdatum: 2016-11-04]
- Sassatelli, Roberta, 2010. *Fitness Culture: The Commercialisation of Discipline and Fun*. Houndsmills: Palgrave MacMillan

- Svärd, Per-Anders, 2011. "Fienden i fantasin: Psykoanalytiska bidrag till ideologikritiken" i *Fronesis* nr 36-37, 2011. Malmö: Tidskriftsföreningen Fronesis. s. 258-271.
- Theweleit, Klaus, 1995. *Mansfantasier*. Stockholm: Brutus Östlings Förlag Symposion. 1 uppl.
- Tough Viking, 2015. "Om oss" på <http://toughviking.se/> Tillgänglig elektroniskt på: <http://toughviking.se/om-tavlingen/> [Hämtdatum: 2015-12-26]
- TT, 2013. "Träning på gym ökar". *Sydsvenskan*, 2013-03-30 Tillgänglig elektroniskt på: <http://www.sydsvenskan.se/sverige/traning-pa-gym-okar/> [Hämtdatum: 2015-12-26]
- Žižek, Slavoj, 2001. *Ideologins sublima objekt*. Göteborg: Glänta produktion. 1 uppl.
- Žižek, Slavoj, 1996. *Njutandets förvandlingar*. Stockholm: Natur och Kultur 1 uppl.
- Žižek, Slavoj, 2016. *Om Lacan*. Hägersten: Tankekraft. 1 uppl
- Žižek, Slavoj, 2008. *The Plague of Fantasies*. London: Verso. 2 ed.
- Öman, Christian, 2013. "Crossfit – livets förvandling". *Fitness for Men*, 2013-02-14. Tillgänglig elektroniskt på: <http://www.fitnessformen.se/artiklar/crossfit-livets-forvandling> [Hämtdatum: 2016-11-28]